

Povodom Osnovnog zakona o službi sigurnosti plovidbe

Nova organizacija službe sigurnosti plovidbe na moru i unutrašnjim plovnim putovima

Lucijan Kos, Zagreb

III

Osnovni zakon o službi sigurnosti plovidbe rješavajući pitanje organizacije vršenja upravnih poslova te službe iz nadležnosti Federacije (čl. 19 tač. 1, 4-7), postavio je samo osnovne principe nove organizacije. To je od naročite važnosti obzirom na međunarodni karakter plovidbe kako na otvorenom moru, a tako i u našem teritorijalnom moru te u unutrašnjim morskim vodama — prilazima do naših luka otvorenih za međunarodni saobraćaj. U nadležnosti organa uprave u oblasti sigurnosti plovidbe, pored tehničkih poslova koji se odnose na utvrđivanje čamaca za plovidbu, su poslovi organizaciono-pravnog i upravno-nadzornog karaktera, što je u skladu i sa razvojnim tendencijama naše državne uprave. Dok su u nadležnosti dosadašnjih pomorsko-upravnih organa službe sigurnosti plovidbe prevladavali upravni poslovi u najširem smislu (u lučkim kapetanijama oko 44 upravnih i oko 25 inspeksijskih poslova, u pomorskim oblastima oko 70 upravnih i oko 35 inspeksijskih), dotle razgraničenjem i odvajanjem upravno-inspeksijskih od stručno-tehničkih poslova, kapetanijama određuje se ne samo novi položaj i nova struktura djelokruga rada, već se pojačavaju njihovi osnovni zadaci većim dijelom inspeksijske, a manjim dijelom upravne prirode u najužem smislu.

Kako je već i istaknuto, osnovni republički organi uprave nadležni za poslove sigurnosti plovidbe su detaljirane, teritorijalne lučke kapetanije odnosno kapetanije pristaništa i njihove ispostave, čije se osnivanje i organizacija utvrđuje republičkim propisima. Područja i sjedišta lučkih kapetanija odnosno kapetanija pristaništa i ispostava određuju se aktom o njihovom osnivanju s time, da ova sjedišta moraju biti u mjestima na moru — na obali kopna ili otoka odnosno u mjestu na obali unutrašnjeg plovnog puta, koja imaju naročiti značaj obzirom na saobraćajne, nautičke, privredne i dr. potrebe. Lučke ispostave odnosno ispostave kapetanija pristaništa kao detaljirani istureni odsjeci kapetanija, locirane na važnijim saobraćajno-ekonomskim punktovima obale kopna i otoka odnosno obale rijeke, kanala ili jezera vrše određene upravne poslove (u užem i u širem smislu, inspeksijske) iz nadležnosti kapetanije. Kao što će se kapetanije rangovno razlikovati po djelokrugu svog rada, koji će ovisiti o veličini i značaju njihovog saobraćajnog rajona, stepenu intenziteta prometa brodova, robe i putnika njihovog sjedišta i dr., tako da će razlikovati i njihove ispostave, što će sve biti utvrđeno aktom o njihovom osnivanju odnosno propisom narodne republike. Radom lučkih kapetanija odnosno kapetanija pristaništa rukovode lučki kapetani odnosno kapetani pristaništa, a njihovih ispostava šefovi ispostava u granicama utvrđenog djelokruga i po uputama lučkog kapetana odnosno kapetana pristaništa. Na radna mjesta lučkog kapetana odnosno kapetana pristaništa, šefa ispostave, inspektora sigurnosti plovidbe i na radna mjesta stručnih službenika kapetanija i ispostava mogu se postavljati samo one osobe, koje imaju propisano stručno obrazovanje i koje ispunjavaju određene uvjete. Savezni organ uprave nadležan za poslove sigurnosti plovidbe propisuje njihovo stručno obrazovanje i koje uvjete moraju ispunjavati ovi službenici. Službenici i radnici, koji rade na određenim radnim mjestima u kapetanijama i ispostavama, kao i u ustanovama za održavanje plovnih putova na moru i u unutrašnjoj plovidbi dužni su za vrijeme vršenja službe da nose službeno odijelo, a radna mjesta na kojima je nošenje službenog odijela obavezno, odre-

đuje savezni organ uprave nadležan za poslove sigurnosti plovidbe u suglasnosti sa saveznim Državnim sekretarijatom za poslove financija.

IV

Iako upravni poslovi službe sigurnosti plovidbe obuhvaćaju i inspeksijske poslove te službe, jer su i inspeksijski poslovi u stvari upravni poslovi, to Osnovni zakon o službi sigurnosti plovidbe diferencira inspeksijske od drugih upravnih poslova ove službe, pa za organizaciju poslova inspeksijske službe sigurnosti plovidbe daje i drugačija organizaciona rješenja. Bitna je značajka ove organizacije, što se ona temelji na vertikalnoj povezanosti svih organa uprave u čiju nadležnost spadaju poslovi inspekcije. Ovo načelo dolazi do izražaja u odredbama Osnovnog zakona o međusobnim odnosima organa uprave nadležnih za poslove inspekcije službe sigurnosti plovidbe. Premda se poslovi službe sigurnosti plovidbe mogu po svojoj prirodi, značaju i vrsti jasno diferencirati na inspeksijske i ostale upravne poslove u užem smislu, to se u cilju što veće ekonomičnosti, racionalnosti i efikasnosti vršenja ove službe, deficitarnosti stručnih kadrova, kao i uštede u rashodima nije ovdje pristupilo osnivanju posebnog Inspektorata, već je obavljanje inspeksijskih poslova, pored ostalih upravnih poslova u užem smislu, dato u nadležnost organa uprave nadležnih za poslove sigurnosti plovidbe, vertikalno povezanih, i to od republičkih lučkih kapetanija odnosno kapetanija pristaništa, republičkih Sekretarijata za saobraćaj i njihovih upravnih jedinica do Sekretarijata SIV-a za saobraćaj i veze i njegove Uprave pomorstva i riječnog saobraćaja. Prema tome služba inspekcije na moru i u unutrašnjoj plovidbi nije organizirana izvan organizacionih okvira datih za vršenje ostalih upravnih poslova službe sigurnosti plovidbe, već su poslovi ove inspekcije, pored drugih upravnih poslova, dati u nadležnost organa uprave nadležnih za poslove sigurnosti plovidbe. Nadležnost lučkih kapetanija odnosno kapetanija pristaništa u poslovima inspekcije određena je na jednak način kao i njena nadležnost u drugim upravnim poslovima službe sigurnosti plovidbe s razlikom, da je neposredno vršenje inspeksijskih poslova iz nadležnosti kapetanija pojereno određenim stručnim službenicima tih kapetanija. Sve poslove inspekcije vrše u pravilu lučke kapetanije odnosno kapetanije pristaništa, ukoliko nisu ovim Osnovnim zakonom neki od njih izričito zadržani za nadležnog saveznog organa uprave (čl. 19 tač. 2 i 3) i ukoliko se neki od njih republičkim propisom izuzmu iz nadležnosti lučkih kapetanija odnosno kapetanija pristaništa izuzev one poslove koji su ovima Osnovnim zakonom izričito dati u nadležnost (čl. 24 tač. 1—6). Inspeksijski poslovi lučkih kapetanija odnosno kapetanija pristaništa kao isturenih republičkih organa uprave vrše se neposredno preko ovlaštenih inspektora sigurnosti plovidbe, koji se regrutiraju pretežno iz redova stručnih službenika tih kapetanija i njihovih ispostava.

Inspeksijske poslove službe sigurnosti plovidbe vrše u okviru svojih djelokruga rada lučke kapetanije odnosno kapetanije pristaništa i njihove ispostave, uži republički organi uprave nadležni za sigurnost plovidbe i savezni organ nadležan za tu službu. Inspeksijske poslove iz nadležnosti kapetanija vrše neposredno oni njihovi stručni službenici (inspektori sigurnosti plovidbe), koje odredi uži republički organ nadležan za tu službu. Upravo zbog postizavanja što kvalitetnijeg vršenja inspekcije službe sigurnosti plovidbe od kadrova, koji će vršiti ovu službu ka-

tegorički će se tražiti posebno stručno osposobljenje — teoretsko i praktično (za nautičkog inspektora na moru zvanje kapetana duge plovidbe i propisani staž u plovidbi i u pomorsko-upravnoj službi; za inspektora plovnog puta na rijekama zvanje hidro-građevinskog inženjera i propisani staž na poslovima saobraćajne hidrotehnike i dr.). Nadležni užu republički organ za vršenje inspekcijskih poslova službe sigurnosti plovidbe iz svoje nadležnosti, kao i iz nadležnosti lučkih kapetanija odnosno kapetanija pristaništa i njihovih ispostava može odrediti i pojedine stručnjake (inspektori sigurnosti plovidbe), koji nisu u radnom odnosu kod organa pomorsko-upravne odnosno riječko-upravne službe. Ovi stručnjaci sa svim pravima i dužnostima inspektora sigurnosti plovidbe mogu se odrediti bilo za izvršenje određenog inspekcijskog posla (zadatka), bilo na određeno vrijeme. Ovim odredbama daje se mogućnost za bolju i ekonomičniju organizaciju službe sigurnosti plovidbe, što je od osobitog značaja s obzirom na deficitarnost stručnih kadrova za vršenje poslova ove službe. Pored toga, inspektori sigurnosti plovidbe mogu biti i oni službenici saveznog i republičkog organa uprave nadležnog za poslove sigurnosti plovidbe, koji se za to posebno ovlaste. Ovi službenici — savezni i republički mogu se odrediti da izvrše određeni inspekcijski posao iz nadležnosti saveznog odnosno užeg republičkog organa, kao i iz nadležnosti kapetanija i njihovih ispostava. Narodne republike mogu sporazumno odlučiti da inspektori sigurnosti plovidbe jedne narodne republike vrše na određenom dijelu teritorije druge narodne republike inspekcijske poslove sigurnosti plovidbe u ime lučke kapetanije odnosno kapetanije pristaništa na čijem području vrše takvu inspekciju (čl. 11). To iz razloga što bolje, efikasnije i ekonomičnije organizacije ove službe, kao i u cilju što pravilnije raspodjele kadrova.

Inspektor sigurnosti plovidbe ima pravo i dužnost: — da vrši u svako doba preglede brodova i drugih plovila, njihovih postrojenja, uređaja, instrumenata, aparata i opreme; operativnih obala, lukobrana, zimovnika i dubina u lukama i zimovnicima; plovnih putova i objekata za sigurnost plovidbe na tim putovima; brodskih knjiga i isprava, kao i ovlaštenja članova posade broda ili drugog plovila (čl. 25 tač. 1),

— da sasluša odgovorne osobe i svjedoke i da se pri donošenju odluke po određenom inspekcijskom zadatku po potrebi može koristiti ekspertizom i mišljenjem stručnih ustanova (»Jugoregistar«, Brodarski i drugi instituti, zavodi i sl.), kao i pojedinih stručnjaka (čl. 25 tač. 2 i 3).

Kako ovi zadaci daju inspekciji karakter permanentne službe, koja treba da se na području teritorijalnih organa uprave na moru i na unutrašnjim plovnim putovima vrši svakodnevno, to oni i zahtjevaju da se neposredno vršenje tih poslova povjeri inspektorima kao službenicima kapetanija. I sam Osnovni zakon o službi sigurnosti plovidbe iz praktičnih razloga izričito predviđa instituciju »trajnih« inspektora samo kod kapetanija, i to iz razloga, što ovi službenici neposredno na svom radnom mjestu vrše te poslove, a ne i kod užeg republičkog i saveznog organa uprave, nadležnog za poslove službe sigurnosti plovidbe, čiji službenici vrše i inspekcijske poslove povremeno, kad se za to ukaže potreba. Poslove inspekcije službe sigurnosti plovidbe iz nadležnosti republičkog i saveznog organa uprave, ovi organi redovno vrše p o s r e d n o putem nadzora nad izvršenjem propisa o službi sigurnosti plovidbe, davanjem obaveznih uputa za rad organima koji vrše poslove inspekcije i kontrolirajući njihovo izvršenje. Samo iznimno ovi organi vrše poslove inspekcije i n e p o s r e d n o ukoliko ih ne izvrši kapetanija (čl. 38).

O izvršenim službenim radnjama, inspektor je dužan sačiniti zapisnik ali prethodno i obavijestiti zapovjednika broda ili drugog plovila, kao i odgovornog starješinu privredne organizacije, ustanove ili organa o svom prisustvu i zadatku, osim ako bi takvo obavještenje bilo štetno po efikasno vršenje inspekcije. Kad inspektor prilikom vršenja svoje službe utvrdi da propisi o sigurnosti brodova i drugih plovila za plovidbu i o zaštiti ljudskih života na moru i u unutrašnjoj plovidbi nisu uopće ili nisu pravilno primijenjeni, dužan je da naredi zapovjedniku broda odnosno starješini plovila da u određenom roku otkloni tu nepravilnost. Ako se ova nepravilnost ne otkloni u određenom roku ili ako je ona takve prirode da ugrožava sigurnost plovidbe broda ili drugog plovila ili osoba na brodu odnosno

plivilu, inspektor je ovlašten zabraniti takvom plovnom objektu daljnju plovidbu i oduzeti mu isprave o sposobnosti za plovidbu. Isto tako, ako je stanje operativne obale, lukobrana, zimovnika ili dubine u luci, pristaništu ili zimovniku, kao i plovnog puta ili objekta za sigurnost plovidbe na tom putu takvo da predstavlja opasnost za sigurnost brodova ili drugih plovila, inspektor će narediti privrednoj organizaciji, ustanovi ili državnom organu koji privredno iskorištava luku, odnosno pristanište, kao i ustanovi koja se stara o održavanju plovnog puta da u određenom roku otkloni utvrđene nedostatke i izvrši potrebne radove ili poduzme određene mjere. Ako ovi radovi ne budu u tom roku izvršeni ili ne budu pravilno izvršeni, inspektor može zabraniti upotrebu operativne obale ili njenog dijela, zabraniti pristajanje brodova i drugih plovila određene veličine uz tu obalu, zabraniti saobraćaj u luci, pristaništu i zimovniku dok je u njima neposredno ugrožena sigurnost brodova ili drugih plovila, pa i predložiti užem republičkom organu uprave nadležnom za poslove sigurnosti plovidbe da ovaj osigura izvršenje tih radova ili mjera. Nadležni republički organ uprave po prijedlogu inspektora može osigurati izvršenje potrebnih radova za osposobljenje lučkih odnosno pristanišnih, plovnih i balisažnih znakova preko druge privredne organizacije, a na teret organizacije, ustanove ili organa, koji su dužni da te objekte održavaju u ispravnom stanju. Inspektor može kad prijete n e p o s r e d n a opasnost po sigurnost plovidbe lučkih, pristanišnih i plovnih objekata, kao i balisažnih objekata da poduzme sve potrebne mjere i bez izdavanja prethodnog naređenja za otklanjanje njihovih nedostataka. Inspektor je u svakom slučaju dužan da o nađenom stanju i poduzetim mjerama podnese ne samo užem republičkom organu uprave nadležnom za poslove sigurnosti plovidbe pismeni izvještaj, već je i dužan da o tome pismeno izvjesti zapovjednika broda ili drugog plovila, radnički savjet privredne organizacije odnosno upravni odbor ili savjet samostalne ustanove koja koristi brod, drugo plovilo ili luku odnosno pristanište i koja se brine o održavanju plovnih putova i objekata za sigurnost plovidbe na tim putovima. Ako inspektor u vršenju svoje službe utvrdi, da je u konkretnom slučaju učinjen prekršaj, privredni prestup ili krivično djelo, on je obavezan da odmah podnese zahtjev za pokretanje administrativno-kaznenog postupka odnosno da podnese prijavu nadležnom javnom tužilaštvu za pokretanje postupka zbog privrednog prestupa ili krivičnog djela. Organi, koji rješavaju o djelu prekršaja, privrednog prestupa ili krivičnog djela dužni su o ishodu ovog postupka obavijestiti organ uprave nadležan za poslove sigurnosti plovidbe, čiji je inspektor podnio zahtjev ili prijavu. Protiv rješenja o prekršaju, žalbu može izjaviti i organ uprave nadležan za poslove sigurnosti plovidbe čiji je inspektor podnio zahtjev (čl. 33 st. 3). Inspektori i ovlašteni službenici, koji vrše inspekcijske poslove dužni su da čuvaju kao službenu tajnu sve podatke koje saznaju prilikom vršenja inspekcije, a oni za uspješno i efikasno vršenje svoje službe imaju posebnu legitimaciju, koju im na propisanom obrascu po nadležnom saveznom organu izdaje republički organ uprave nadležan za poslove sigurnosti plovidbe. Inspektorima su dužni omogućiti nesmetano vršenje njihovih poslova, davati im potrebne podatke, pružati pomoć u tehničkim sredstvima i u ljudstvu sve organizacije, ustanove, državni organi i pojedinci, koji iskorištavaju brodove i druga plovila, luke odnosno pristaništa i njihova postrojenja, uređaje i drugu imovinu, koja je pod nadzorom pomorsko-upravnih odnosno riječno-upravnih organa.

Savezni organ uprave nadležan za poslove sigurnosti plovidbe ima pravo da republičkim organima uprave nadležnim za te poslove uključujući i lučke kapetanije odnosno kapetanije pristaništa daje obavezne instrukcije za vršenje tih poslova, kao i da po svim tim poslovima, kao i po upravnim poslovima u užem smislu u vezi sa brodovima strane zastave, sa lukama odnosno pristaništima otvorenim za međunarodni saobraćaj, sa međunarodnim plovnim putovima traži od republičkog organa nadležnog za poslove sigurnosti plovidbe izvještaj o njegovom radu i radu njegovih teritorijalnih organa, te podatke o vršenju poslova iz republičke i savezne nadležnosti. Nadležni savezni organ uprave može u svako doba izvršiti svaki inspekcijski posao iz nadležnosti republičkog organa uprave

i iz nadležnosti kapetanije, ako ga ovi uopće ne izvrše ili ne izvrše pravilno, a nadležni republički organ uprave može isto tako u svako doba izvršiti svaki inspeksijski posao iz nadležnosti kapetanije, ako ga ova ili uopće ne izvrši ili ne izvrši pravilno u čemu načelo vertikalne povezanosti dolazi do naročitog izražaja. Nadležni republički organ uprave vrši stručni nadzor nad radom kapetanija i ustanova za održavanje plovnih putova te daje ovima i stručnu pomoć.

Inspektor u vršenju inspeksijskih poslova službe sigurnosti plovidbe izdaje naređenja i izriče zabrane pismenim rješenjem. Protiv rješenja lučke ispostave odnosno ispostave kapetanije pristaništa u poslovima inspekcije sigurnosti plovidbe može se podnijeti prigovor kapetaniji, koji odlaze izvršenje tog rješenja, a kapetanija može po tom prigovoru rješenje ispostave potvrditi, izmijeniti ili poništiti. Protiv prvostepenog rješenja užeg republičkog organa uprave nadležnog za poslove sigurnosti plovidbe u inspeksijskim poslovima može se izjaviti žalba nadležnom saveznom organu uprave, dok se u svim ostalim upravnim poslovima u užem smislu žalba protiv rješenja republičkog organa u prvom stepenu izjavljuje Izvršnom vijeću. Ovaj žalbeni postupak u poslovima inspekcije daljnji je izraz načela vertikalne povezanosti službe sigurnosti plovidbe. Taj postupak, odstupajući od odredaba Zakona o općem upravnom postupku dopušta da se protiv prvostepenog rješenja republičkog organa uprave nadležnog za poslove sigurnosti plovidbe donijetog u poslovima inspekcije, kao i protiv rješenja tog organa donesenog o prigovoru protiv rješenja kapetanije kojim se to rješenje potvrđuje ili mijenja, može podnijeti žalba saveznom organu uprave nadležnom za poslove sigurnosti plovidbe (čl. 43 st. 5). Prigovori protiv rješenja kapetanije, kao i žalbe protiv rješenja kapetanije i rješenja užeg nadležnog republičkog organa uprave podnose se u roku od 8 dana od dana dostavljanja rješenja. Prigovor i žalba protiv rješenja kapetanije ne odlaze izvršenje njenog rješenja, ali na obrazloženi zahtjev žalioca, kapetanija i užu republički organ uprave nadležan za poslove sigurnosti plovidbe protiv čijih je rješenja izjavljena žalba mogu odložiti izvršenje svojih rješenja, ako bi se njihovim izvršenjem nanijela nenadoknativa šteta žaliocu i ukoliko to odlaganje nije protivno javnom interesu.

Privredna organizacija, ustanova i druga pravna osoba kaznit će se za pomorski prekršaj — prekršaj plovidbenih propisa, novčanom kaznom od 30 — 300.000 din. ako uopće ne izvrše ili ne izvrše u određenom roku naređenje inspektora sigurnosti plovidbe; ako sprječje inspektora da ovaj izvrši inspeksijski posao ili mu uskrate davanje potrebnih podataka ili obavještenja ili mu ne pruže pomoć u ljudima i tehničkim sredstvima kad je ta pomoć neophodna potrebna za izvršenje inspeksijskog posla. Kaznit će se i odgovorna osoba privredne organizacije, ustanove ili druge pravne osobe, kao i svaki drugi pojedinac za koju od ovih radnji, i to novčanom kaznom od 5 — 20.000 dinara.

V

Organi pomorsko-upravne i riječno-upravne službe nadležni za sigurnost plovidbe vršili su kao što je već naprijed izloženo do sada dvije vrste poslova, i to upravno-nadzorne i tehničko-stručne poslove. Osnovnim zakonom o službi sigurnosti plovidbe izuzeti su iz nadležnosti ovih organa poslovi stručno-tehničkog karaktera. Tako će od sada tehničke i druge stručne poslove, ukoliko se ovi odnose na utvrđivanje tehničkih sposobnosti brodova i drugih plovnih objekata za plovidbu osim čamaca, vršiti »Jugoregistar«, a tehničke i druge stručne poslove koji se odnose na održavanje i obilježavanje plovnih putova i objekata na tim putovima vršit će posebne samostalne ustanove, čije je formiranje predviđeno Osnovnim zakonom, i to posebna takva ustanova za područje našeg obalnog mora, a posebna takva ustanova za plovne putove unutrašnje plovidbe. Odatle proizlazi da je ovo pitanje riješeno na jednak način za more i za rijeke, iako je danas ova služba, jedinstveno organizirana samo na moru (pomorska rasvjeta, obalne radio-stanice), dok je obilježavanje i održavanje unutrašnjih plovnih putova rascjepkano po narodnim republikama, pa zbog toga nije bilo moguće da se i tu ostvari režim jedinstvenog unutrašnjeg plovnog puta u stanju pogodnom za plovidbu. Stoga su i ove slabosti do-

sadašnje organizacije i potreba u skladu s načelima organizacije naše državne uprave nužno tražile potrebu njihovog reguliranja na novoj osnovi.

Formiranjem posebnih ustanova za održavanje plovnih putova i objekata na njima izvan organa uprave, izvršena je u stvari deatizacija ovih poslova, ali je i osiguran poseban jedinstveni režim u pogledu održavanja i obilježavanja plovnih putova na moru odnosno na rijekama, kanalima i jezerima. Sve ovo iz razloga, što more kao sredstvo plovidbe, a tako i voda kao sredstvo unutrašnjih plovnih putova predstavljaju jedinstvenu plovnu mrežu, koja pretežno služi međunarodnom saobraćaju. Razlozi ekonomičnosti, efikasnosti i sigurnosti nalažu, da se ova tehnička služba vrši preko posebnih ustanova saveznog značaja. Obzirom na činjenicu, da su poslovi koje će vršiti ove ustanove, poslovi javne službe u specifičnoj grani službe sigurnosti plovidbe i da održavanje međunarodnih plovnih putova u našem obalnom moru i u jugoslavenkom dijelu Dunava predstavlja međunarodnu obavezu naše zemlje, to je već i samim Osnovnim zakonom o službi sigurnosti plovidbe osigurana potrebna ingerencija nadležnih organa državne uprave nad radom ovih ustanova. Ova ingerencija ne osigurava se samo njihovim društvenim upravljanjem, već i time što se saveznom odnosno republičkom organu uprave nadležnom za poslove sigurnosti plovidbe, zavisno od toga da li Federacija ili narodna republika osigurava sredstva potrebna za održavanje određenih plovnih putova, daje pravo ovim ustanovama da daju obavezna uputstva u pogledu načina i uvjeta za održavanje i obilježavanje plovnih putova, kao i pravo da tim ustanovama daju određene zadatke u okviru svojih djelokruga (čl. 40).

Samostalnu ustanovu — Direkciju plovnih putova na moru ovlašteno je osnovati SIV-e, čije će sjedište biti u Splitu. Zadatak je ove Direkcije da održava — bagerira plovne putove u obalnom moru Jugoslavije i objekte da održava objekte za sigurnost plovidbe na tim putovima (svjetionici, obalna svjetla, blisažne oznake i dr. uređaji) u stanju, koje osigurava normalnu plovidbu; da vrši poslove radio-službe, koja služi sigurnosti plovidbe i zaštiti ljudskih života na moru, ukoliko ovu službu nadležni savezni organ uprave ne povjeri privrednoj organizaciji, čija je osnovna djelatnost održavanje radio-veza. Ova služba treba da bude i dalje usklađena sa međunarodnim obavezama naše zemlje na osnovu Međunarodne konvencije o telekomunikacijama. Ova Direkcija kao pravna osoba, pored toga, moći će po zahtjevu organizacija, ustanova ili organa koji upravljaju i iskorištavaju luke, održavati i postavljati u njima objekte sigurnosti plovidbe (svjetionici, lučka svjetla, oznake i druge sigurnosne uređaje); vršiti bagerovanje lučkih akvatorija; vršiti obalnu pilotažu, a po zahtjevu luka i lučku pilotažu; opskrbljivati brodove pomorskim kartama, obrascima, knjigama i dr. pomagalicama za navigaciju; te vršiti i druge usluge iz svoje djelatnosti po zahtjevu interesenata.

Samostalnu ustanovu — Direkciju plovnih putova unutrašnje plovidbe ovlašteno je osnovati SIV-e, čije će sjedište biti u Beogradu. Zadatak je ove Direkcije da se brine o plovnosti putova unutrašnje plovidbe i da ih održava i obilježava postavljanjem na njima objekata sigurnosti plovidbe (signalne stanice, obalni i plovnici signali, plovidbene oznake; zvučni, optički, električni i drugi uređaji i naprave za sigurnost plovidbe, zimovnici na plovnim putu i dr.) u stanju koje osigurava njihovo pravilno funkcioniranje i u tom cilju izrađuje studije i projekte; vrši poslove radio-službe, koja služi sigurnosti plovidbe i zaštiti ljudskih života, ukoliko se ova služba ne povjeri specijaliziranoj privrednoj organizaciji radio-veza. Ova Direkcija kao pravna osoba, pored toga, moći će po zahtjevu organizacija i ustanova koje iskorištavaju pristaništa održavati i postavljati u njima objekte sigurnosti plovidbe (svjetla, oznake i druge signalne i sigurnosne uređaje); vršiti bagerovanje akvatorija pristaništa; vršiti pilotažu na unutrašnjim plovnim putovima; opskrbljivati plovila plovidbenim kartama, kartama plovnih putova, obrascima, knjigama i ostalim priručnicima te pomagalicama za navigaciju; po zahtjevu interesenata davati podatke i dokumentaciju o fizičkom stanju i promjenama na plovnim putu i hidrograevinskim objektima na njima; vršiti poslove investitora u vezi sa izvođenjem regulacionih radova na plovnim putovima,

te vršiti i druge usluge iz njene nadležnosti na zahtjev interesenata.

Samostalnim ustanovama — Direkcijama plovnih putova na moru i unutrašnjoj plovidbi upravljat će Savjet, Upravni odbor i direktor; Savjet imat će određeni broj članova — predstavnika saveznog i republičkog organa uprave nadležnih za poslove sigurnosti plovidbe, Sekcije za saobraćaj Savezne privredne komore, Hidrografskog instituta Ratne mornarice i samog kolektiva ustanova. Ove ustanove — Direkcije financiraju se po propisima o financiranju samostalnih ustanova, one ne obračunavaju i ne plaćaju kamate na poslovni fond, doprinose iz dohodka i društvenim investicionim fondovima (čl. 15 st. 3 Zakona o budžetima i financiranju samostalnih ustanova, Sl. list SFRJ br. 52/59 i 28/62). Ove Direkcije svoje prihode ostvaruju naknadama za usluge koje vrše u okviru svojih zadataka i iz drugih izvora (Uredba o naknadama za usluge službe sigurnosti plovidbe, Sl. list SFRJ br. 31/61). Visina ovih naknada za usluge utvrđuje se tarifom, koju donosi Savjet odnosno Direkcije uz suglasnost Sekretarijata SIV-a za saobraćaj i veze i saveznog Državnog sekretarijata za poslove financija. Ova odredba nalazi svoje opravdanje ne samo u načinu financiranja ovih ustanova, nego i u potrebi da se izbjegne mogućnost da ustanova za održavanje plovnih putova određuje visinu naknada, rukovođeci se samo svojim ekonomskim interesima, koji međutim ne mogu služiti kao odlučujući osnov za određivanje visine tih naknada. Ovo i iz razloga, što se pri određivanju visine ovih naknada ne može ići preko određenih granica bez štete kako za samu ovu službu javnog značaja, tako i za zaštitu interesa naše privrede. Određivanjem ove naknade iznad određene granice dovelo bi se naše brodarstvo, naše luke i pristaništa u nepovoljan položaj, jer bi njihova konkurentna sposobnost bila smanjena, pa bi strana brodarstva izbjegavala naše luke i pristaništa, što bi imalo za posljedicu pad robnog prometa preko naših luka i pristaništa, čime bi se našoj privredi u cjelini nanijela znatna šteta. Sve ovo i pored ogromne pasivnosti ove službe, čiji prihodi na moru iznose samo oko 160 miliona dinara, a rashodi oko 575 miliona din., a u unutrašnjoj plovidbi prihodi samo oko 60 miliona din., a rashodi oko 385 miliona dinara (od toga otpada na SRH za održavanje njenih plovnih putova na moru 82 miliona din., a u unutrašnjoj plovidbi oko 53 miliona dinara; za izdržavanje organa uprave ove službe — lučkih kapetanija, kapetanija pristaništa i njihovih ispostava oko 200 miliona dinara, ukupno oko 335 miliona dinara). Pokrivanje ovih rashoda vrši se, osim od ubranih naknada za službu sigurnosti plovidbe, koje plaćaju domaći i strani trgovački brodovi, odnosno takva plovila, i iz sredstava koje ovim ustanovama temeljem posebnih ugovora daju Federacija — za održavanje međunarodnih plovnih putova i objekata na njima, kao i za vršenje radio-službe sigurnosti plovidbe i zaštite ljudskih života na našim plovnim putovima i izvan njih te narodne republike — za održavanje ostalih plovnih putova i objekata na njima, koji se nalaze na njihovom teritoriju, a službe isključivo domaćoj plovidbi (čl. 18). Pod međunarodnim plovnim putem u našem obalnom moru podrazumijevaju se plovidbene rute (pravci) u teritorijalnom moru, kao i takve rute u unutrašnjim morskim vodama uključujući i objekte sigurnosti plovidbe u njima, koje rute idu ne samo do luka otvorenih za međunarodni saobraćaj (na moru danas 32), već one buhvaćaju i najkraće rute, koje međusobno povezuju te luke. Tako na međunarodnom plovnom putu u našem obalnom moru ima 55 svjetionika, 306 obalnih svjetala i 94 vidnih oznaka (po danu); na republičkom plovnom putu SR Hrvatske, koji obuhvaća ušća i plovne dijelove toka Neretve i Zrmanje, Stonski kanal i Kanal Malog Stona ima 29 obalnih svjetala i 7 vidnih oznaka. Pod međunarodnim plovnim putem u unutrašnjoj plovidbi razumijeva se cijeli tok Dunava, kojim on protiče našu zemlju tj. od Bezdana (km 1433) do Raduievca (km 845) sa objektima sigurnosti plovidbe na tom dijelu, a sve ostale rijeke, kanali i jezera su republički plovnim putovi sa objektima sigurnosti plovidbe na njima. Na teritoriju SRH republički plovnim putovi su Sava od Jakuševačkog mosta (km 680) do granice sa SR Srbijom, Kupa od Karlovca (km 136) do ušća i Drava od Čadavice (km 105) do ušća sa objektima sigurnosti plovidbe na njima. Visina financijskih sredstava što ih za održavanje i

obilježavanje ovih plovnih putova daju Federacija i narodne republike utvrđuje se posebnim ugovorima na temelju plana radova o normalnom održavanju i obilježavanju tih putova, koje planove po prijedlogu Savjeta ovih Direkcija utvrđuje za međunarodne plovne putove savezni organ uprave nadležan za poslove sigurnosti plovidbe, a za ostale plovne putove republički organ uprave nadležan za te poslove na čijoj se teritoriji nalaze ti putovi. Međutim, ako se uputstvima i zadacima datim ovim Direkcijama od strane saveznog odnosno republičkog organa uprave nadležnog za poslove službe sigurnosti plovidbe povećavaju troškovi utvrđeni planom radova potrebnih za održavanje i obilježavanje plovnih putova, tada odnosnoj Direkciji pripada naknada za takvo povećane troškove, koja se utvrđuje dopunskim ugovorom.

Pored Direkcija plovnih putova u obalnom moru i unutrašnjoj plovidbi Jugoslavije, određene stručno-tehničke poslove iz oblasti službe sigurnosti plovidbe, koji se odnose na utvrđivanje tehničkih sposobnosti brodova i drugih plovila za plovidbu vrši Jugoslavenski registar brodova (»Jugoregistar«) u Splitu za pomorske brodove, a njegov Područni ured u Beogradu za plovila unutrašnje plovidbe (Uredba o »Jugoregistru«, Sl. list SFRJ br. 12/62). Ova samostalna ustanova, pored svojih osnovnih zadataka kao Zavod za klasifikaciju brodova (određivanje klase i nadvođa te ispitivanje, izračunavanje stabilnosti naših i stranih brodova i drugih plovnih objekata, vršenje pregleda uređaja za ukrcavanje i iskrcavanje tereta, davanje suglasnosti na osnovne projekte strojeva i drugih uređaja za brodove i stabilne pogone, vršenje tehničkog nadzora nad gradnjom brodova i pregleda kotlova i sudova pod pritiskom, ispitivanje i utvrđivanje čvrstoće i kvaliteta materijala) — ispituje i konstrukciju trupa i pogonskog postrojenja brodova i drugih plovila te ispravnost njihovih navigacionih sredstava, svjetala i znakova, sredstava za spasavanje, sredstava za sprečavanje i gašenje požara i druge opreme, vrši baždarenje brodova i drugih plovila (čl. 3 i 23).

»Jugoregistar« je, kao i Direkcije plovnih putova, u stvari servis organa uprave nadležnih za poslove sigurnosti plovidbe. Njega kao ovlaštenog vršioca određenih tehničko-stručnih poslova treba ovlastiti i za izdavanje »tehničkih« isprava, koje su u uskoj vezi sa vršenjem takvih poslova. Kao ovlaštena osoba — »competent person« u ime Vlade SFRJ »Jugoregistar« treba i nadalje da izdaje svjedodžbe o nadvođu, baždarenju i o teretnim uređajima na brodovima odnosno plovilima. Potrebno je, dalje, jasno razgraničiti odnos između »Jugoregistra« s jedne strane i Inspekcije rada i Sanitarne inspekcije u vezi higijenskih i tehničkih uvjeta života i rada članova brodskih posada, Inspekcije parnih kotlova u vezi pregleda kotlova i sudova pod pritiskom na brodovima odnosno plovilima, Inspekcije unutrašnjih poslova u vezi pregleda električnih i protupožarnih uređaja na brodovima odnosno plovilima s druge strane s tim, da ove inspekcije vršeći odnosne preglede izdaju i odgovarajuće isprave i knjige. Stručno-tehnički poslovi »Jugoregistra« obuhvaćaju poslove u vezi određivanja klase, nadvođa, stabilnata i tehničkih uređaja brodova odnosno plovila, kapaciteta dokova i plovnih zdalica; baždarenja; navigacionih sredstava, svjetala i znakova; električnih instalacija; kompenzacija kompasa; kalibracija, radiogoniometra i dr., pa on treba i da izdaje svjedodžbe u vezi tih pregleda. Lučke kapetanije odnosno kapetanije pristaništa treba da izdaju sve ostale »ne tehničke« svjedodžbe«, a naročito plovidbene dozvole, svjedodžbe sigurnosti i međunarodne svjedodžbe.

Inspektori sigurnosti plovidbe, iako nadzor nad zakonitošću rada »Jugoregistra« vrši Sekretarijat SIV-a za saobraćaj i veze, ovlašteni su da provjeravaju podatke, sadržane u svim ispravama i knjigama, koje on izdaje, kao i podatke sadržane u ispravama koje izdaju lučke kapetanije odnosno kapetanije pristaništa i da provjeravaju da li stvarno stanje broda, stroja i opreme u času vršenja nadzora odgovara stanju utvrđenom u odnosnim ispravama i knjigama sa pravom poduzimanja odgovarajućih mjera.

Na objektima sigurnosti plovidbe u lukama a odnosno pristaništima (svjetionici, lučka odnosno pristanišna svjetla, signalne i dr. oznake) tj. u području lučkog odnosno pristanišnog akvatorija, pravo daljnog korištenja tj. teče ona privredna organizacija, ustanova ili državni

organ, koji privredno koriste tu luku odnosno pristanište. Tako će lukama biti predano na upravljanje i korišćenje ukupno 216 lučkih svjetala (od toga 171 u Hrvatskoj), izuzev onih koji su iako u području luka redovno na lukobranima od značaja za međunarodni plovni put (Korčula, Pašman, Senj i dr.).

VI

Ovaj Osnovni zakon iako je objavljen 25. VII 1962. god., on stupa na snagu istom 1. I 1963. god., do kada se imaju izvršiti sve potrebne radnje za njegovo potpuno sprovođenje. Ovako dugi vacatio legis diktiran je ne samo izmjenom u načinu financiranja službe sigurnosti plovidbe, nego i potrebom da se na vrijeme izvrše propisane predradnje (donošenje odgovarajućih republičkih propisa o organizaciji i radu lučkih kapetanija odnosno pristaništa i njihovih ispostava uz određivanje upravnih i inspeksijskih poslova, koji će se oduzeti od kapetanija i staviti u nadležnost užeg republičkog organa uprave nadležnog za poslove sigurnosti plovidbe; osnivanje saveznih ustanova plovnih putova na moru i unutrašnjoj plovidbi; donošenje saveznih propisa o stručnom obrazovanju službenika kapetanija i njihovih ispostava te inspektora sigurnosti plovidbe, o službenom odijelu kapetanija i ispostava te službenika i radnika direkcija plovnih putova i dr.), kao i da se izvrše potrebne organizacione, kadrovske, imovinske i dr. promjene. Po stupanju na snagu Osnovnog zakona o službi sigurnosti plovidbe zatečene lučke kapetanije postaju republički teritorijalni organi užeg republičkog organa nadležnog za poslove sigurnosti plovidbe na teritoriji odnosno socijalističke republike, a ukidaju se Uprave pomorskih oblasti (sjevernog Jadrana u Rijeci, srednjeg Jadrana u Splitu i južnog Jadrana u Kotoru). Na zgradama, brodovima, inventaru i drugoj imovini, koju su koristile Uprave pomorskih oblasti pravo korišćenja stječu republički organi uprave nadležni za poslove sigurnosti plovidbe i novoformirana Direkcija plovnih putova na moru. Diobu ove imovine izvršit će Sekretarijat SIV-a za saobraćaj i veze vodeći računa o namjeni imovine i potrebama ovih organa i ustanova. Nadležni republički organ uprave može brodove i ostala plovila za vršenje pilotaže, koji mu budu dodijeljeni, prenijeti bez naknade na privrednu organizaciju, ustanovu ili državnog organa, koji koristi luku i vrši u njoj pilotažu. Na onim zgradama, uređajima, inventaru i drugoj imovini obalnih radio-stanica uključujući i njihovo osoblje, a koje su stanice do sada koristile kapetanije kao teritorijalni organi Uprava pomorskih oblasti stiču pravo korišćenja Direkcija plovnih putova na moru. Službenike i radnike Uprava pomorskih oblasti preuzimaju organi uprave nadležni za poslove sigurnosti plovidbe one narodne republike, na čijem se teritoriju nalaze te Uprave, a one službenike i radnike tih Uprava, koji rade na poslovima održavanja i obilježavanja plovnih putova i objekata za sigurnost plovidbe na tim putovima preuzima novoformirana Direkcija plovnih putova na moru.

Kako se poslovi iz nadležnosti dosadašnjih Uprava pomorskih oblasti (rješavanje po žalbama protiv rješenja lučkih kapetanija u upravnom i administrativno-kaznenom postupku, vođenje određenih upisnika brodova, donošenje rješenja o proglašenju bjegunaca — pomoraca, izdavanje odobrenja za vadenje potonulih predmeta, izdavanje određenih ovlaštenja — breveta članovima posade brodova i dr.) prenose na teritorijalno nadležne republičke organe uprave nadležne za poslove sigurnosti plovidbe (čl. 48), to se republičkim propisom ima provesti razgraničenje djelokruga rada između lučkih kapetanija i njihovih ispostava te užeg nadležnog republičkog organa za te poslove — u SR Hrvatskoj Sekretarijata za saobraćaj i pomorstvo vodeći računa o onim inspeksijskim poslovima, koji su, istina, exempli causa zadržani za inspektore službe sigurnosti plovidbe lučkih kapetanija (čl. 24 st. 2). Osnovnim zakonom o službi sigurnosti plovidbe u nadležnost socijalističkih republika prenijeti su iz saveznog organa nadležnog za poslove sigurnosti plovidbe i određeni upravni poslovi (donošenje rješenja o priznanju zvanja članova brodskih posada, o sastavu ispitnih komisija, o izdavanju odobrenja — breveta kapetanima duge plovidbe i pomorskim strojarima I klase i dr.), koji nisu za ovog saveznog organa uprave izričito zadržani (čl. 19 tač. 1—7), ali da ovi poslovi mogu preći u nadležnost socijalističkih republika (za razliku od

poslova Uprava pomorskih oblasti za koje postoji izričita odredba, čl. 48), bit će potrebno donijeti izmjene i dopune odnosnih materijalnih propisa.

Danom stupanja na snagu Osnovnog zakona o službi sigurnosti plovidbe prestaju vrijediti svi propisi, koji su u suprotnosti sa njegovim odredbama (Zakon o stavljanju plovnih objekata na moru, kao i pomorskih brodogradilišta, luka i pristaništa općedržavnog značaja pod upravu Ministarstva pomorstva — Sl. list SFRJ br. 89/46, Pravilnik o organizaciji i radu »Jugoregistra« — Sl. list SFRJ br. 41/50, prilog br. 6, Uredba o osnivanju uprava pomorskih oblasti i Rješenje o njihovoj teritorijalnoj nadležnosti — Sl. list SFRJ br. 1 i 28/58, 47/54; čl. 60—64 Zakona o iskorišćavanju luka i pristaništa — Sl. list SFRJ br. 24/61, itd). U cilju što efikasnijeg provođenja odredaba Osnovnog zakona o službi sigurnosti plovidbe potrebno je što prije s tim odredbama

— **na moru:** uskladiti propise o redu u lukama, ove i u vezi odredaba Zakona o iskorišćavanju luka i pristaništa; propise o pilotaži, o brodskim ispravama i knjigama, o baždarenju pomorskih brodova, o utvrđivanju sposobnosti brodova za plovidbu, o sredstvima za navigaciju, za spasavanje, o brodskim svjetlima i sredstvima itd.

— **u unutrašnjoj plovidbi:** donijeti propise o brodskim ispravama (patenti), o opremi i sredstvima za gašenje požara, spasavanje, signalizaciju; o baždarenju i oznakama najviše linije opterećenja itd.

Osnovni zakon o službi sigurnosti plovidbe uz donošenje njegovih provedbenih propisa, usklađivanja postojećih i donošenja novih materijalnih propisa, koje ovaj Osnovni zakon traži kako na moru, a tako i u unutrašnjoj plovidbi, potvrdit će ispravnost i korisnost datih rješenja na kojima se zasniva nova organizacija službe sigurnosti plovidbe u našoj zemlji.

